

Mensaxe para a II Xornada Mundial dos Pobres

Papa Francisco

Domingo XXXIII do Tempo Ordinario,
18 de novembro de 2018

Este pobre berrou e o Señor escoitouno.

1.- «Este pobre berrou e o Señor escoitouno» (Sal 34, 7). Facemos nosas as palabras do salmista desde o momento no que tamén nós estamos chamados a ir ao encontro das diversas situacións de sufrimento e marxinación nas que viven tantos irmáns e irmás, que habitualmente designamos co termo xeral de «pobres». Quen escribiu esas palabras non é alleo a esta condición, senón máis ben ao contrario. El experimentou directamente a pobreza e, con todo e con iso, transfórmaa nun canto de loanza e de acción de grazas ao Señor. Este salmo permítenos tamén hoxe a nós, rodeados de tantas formas de pobreza, comprender quen son os verdadeiros pobres, aos que estamos chamados a dirixir a nosa ollada para escoitar o seu berro e recoñecer as súas necesidades.

Dísenos, ante todo, que o Señor escoita aos pobres que claman a el e que é bo con aqueles que buscan refuxio nel co corazón desfeito pola tristura, a soidade e a exclusión. Escoita a todos os que son atropelados na súa dignidade e, a pesar diso, teñen forza para erguer a súa ollada cara ao ceo para recibir luz e consolo. Escoita a aqueles que son perseguidos no nome dunha falsa xustiza, oprimidos por políticas indignas deste nome e atemorizados pola violencia; e aínda así saben que Deus é o seu Salvador. O que xorde desta oración é ante todo o sentimento de abandono e confianza nun Pai que escoi-

ta e acolle. Á luz destas palabras podemos comprender máis plenamente o que Xesús proclamou nas benaventuranzas: «Benaventurados os pobres no espírito, porque deles é o reino dos ceos» (Mt 5, 3).

Grazas a esta experiencia única e, de moitas maneiras, inmerecida e imposible de describir por completo, nace o desexo de contala a outros; en primeiro lugar aos que, coma o salmista, son pobres, rexeitados e marxinados. Ninguén pode sentirse excluído do amor do Pai, especialmente nun mundo que con frecuencia pon a riqueza como primeiro obxectivo e fai que as persoas se pechen en si mesmas.

2.- O salmo describe con tres verbos a actitude do pobre e a súa relación con Deus. Ante todo, «berrar». A condición de pobreza non se esgota nunha palabra, senón que se transforma nun berro que atravesa os ceos e chega ata Deus. Que expresa o berro do pobre se non é o seu sufrimento e soidade, a súa desilusión e esperanza? Podemos preguntarnos: Como é que este berro, que sobre ata a presenza de Deus, non consegue chegar aos nosos oídos, deixándonos indiferentes e impasibles? Nunha 'Xornada' coma esta estamos chamados a facer un serio exame de conciencia para decatarnos de se realmente fomos capaces de escoitar aos pobres.

O que necesitamos é o silencio da escoita, para poder recoñecer a súa voz. Se somos nós os que falamos moito, non os daremos escoitado. Temo con frecuencia que moitas iniciativas, aínda sendo meritorias e necesarias, están dirixidas máis a compracernos a nós mesmos que a acoller o clamor do pobre. En tal caso, cando os pobres fan sentir a súa voz, a reacción non é coherente, non é capaz de sintonizar coa súa condición. Estamos tan atrapados por unha cultura que obriga a ollarse no espello e a preocuparse excesivamente de si mesmo, que pensamos que abonda cun xesto de altruísmo para quedarnos satisfeitos, sen ter que comprometernos directamente.

3.- O segundo verbo é «responder». O salmista di que o Señor non soamente escoita o berro do pobre, senón que lle responde. A súa resposta, como se amosa en toda a historia da salvación, é unha participación chea de amor na condición do pobre. Así suce-

deu cando Abraham lle manifestou a Deus o seu desexo de ter unha descendencia, a pesar de que el e a súa muller Sara, xa velliños, non tiñan fillos (Xen 15, 1-6). Tamén sucedeu cando Moisés, a través do lume dunha silveira que ardía sen se consumir, recibiu a revelación do nome divino e a misión de facer que o pobo saíse de Exipto (cf. Ex 3, 1-15). E esta resposta confirmouse ao longo de todo o camiño do pobo polo deserto, cando sentía a mordedela da fame e da sede (cf. Ex 16, 1-16; 17, 1-17), e cando caían na peor miseria, é dicir, na infidelidade á alianza e na idolatría (cf. Ex 32, 1-14).

A resposta de Deus ao pobre é sempre unha intervención de salvación para curar as feridas da alma e do corpo, para restituír xustiza e para axudar a reemprender a vida con dignidade. A resposta de Deus é tamén unha invitación a que todo o que cre nel actúe do mesmo xeito, dentro dos límites humanos. A *Xornada Mundial dos Pobres* pretende ser unha pequena resposta que a Igrexa enteira, espallada polo mundo, dirixe aos pobres de todo tipo e de calquera lugar para que non pensen que o seu berro se perdeu no baleiro. Probablemente é coma unha pinga de auga no deserto da pobreza; e non obstante pode ser un signo de achegamento para cantos pasan necesidade, para que sintan a presenza activa dun irmán ou dunha irmá. O que non necesitan os pobres é un acto de delegación, senón o compromiso persoal daqueles que escoitan o seu clamor. A solicitude dos crentes non se pode limitar a unha forma de asistencia – que é necesaria e providencial nun primeiro momento –, senón que existe esa «atención amante» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 199), que honra ao outro como persoa e busca o seu ben.

4.- O terceiro verbo é «liberar». O pobre da Biblia vive coa certeza de que Deus intervén no seu favor para devolverlle a dignidade. A pobreza non é algo buscado, senón que é causada polo egoísmo, o orgullo, a avaricia, a inxustiza. Males tan antigos coma o ser humano, pero que son sempre pecados que afectan a tantos inocentes, producindo consecuencias sociais dramáticas. A acción coa que o Señor libera é un acto de salvación para quen lle ten manifestado a súa propia tristura e angustia. Moitos son os salmos que narran e celebran esta historia de salvación que se reflicte na

vida persoal do pobre: «[O Señor] non despreza nin desdeña a aflicción dos humildes; non lles esconde o seu rostro, e, cando piden axuda, El escoita» (Sal 22, 5). Poder contemplar o rostro de Deus é signo da súa amizade, da súa proximidade, da súa salvación. «Ti ollas a miña aflicción e coñeces as miñas angustias; [...], ti pos en campo aberto os meus pés» (cf. Sal 31, 8-9). Ofrecerlle ao pobre un «campo aberto» equivale a liberalo do «lazo do cazador» (cf. Sal 91, 3), a arredalo da trampa tendida no seu camiño, para que poida camiñar libremente e mirar a vida con ollos serenos. A salvación de Deus adopta a forma dunha man tendida cara ao pobre, que acolle, protexe e fai posible experimentar a amizade que tanto necesita. A partir desta proximidade, concreta e tanxible, comeza un xenuíno itinerario de liberación: «Cada cristián e cada comunidade están chamados a ser instrumentos de Deus para a liberación e promoción dos pobres, de maneira que poidan integrarse plenamente na sociedade; isto supón que sexamos dóciles e atentos para escoitar o clamor do pobre e socorrello» (Exhort. Ap. *Evangelii gaudium*, 187).

5.- Conmóveme saber que moitos pobres téñense identificado con Bartimeu, de quen fala o evanxelista Marcos (cf. 10, 46-52). O cego Bartimeu «pobre de pedir, estaba sentado a carón do camiño» (v. 46), e, cando escoitou que Xesús pasaba «empezou a berrar» e a invocar ao «Fillo de David» para que tivese piedade del (cf. v. 47). «Moitos mandábano calar; pero el berraba aínda máis alto» (v. 48). O Fillo de Deus escoitou o seu berro: «Que queres que che faga?». O cego contestoulle: «Mestre, que volva ver» (v. 51). Esta páxina do evanxeo fai visible o que o salmo anunciaba como promesa. Bartimeu é un pobre que se atopa privado de capacidades fundamentais, como son a de ver e traballar. Cantas sendas conducen tamén hoxe a formas de precariedade! A falta de medios básicos de subsistencia, a marxinação cando xa non se goza da plena capacidade laboral, as diversas formas de escravitude social, a pesar dos progresos realizados pola humanidade... Cantos pobres están tamén hoxe a carón do camiño, coma Bartimeu, buscando darlle un sentido á súa condición. Moitos pregúntanse como puideron chegar ata o fondo deste abismo e como poder saír del. Esperan que alguén se lles achegue e lles diga: «Ánimo, érguete, que te chama» (v. 49).

Pola contra, o que lamentablemente acontece a miúdo é que se escoitan as voces do reproche e as que invitan a calar e a sufrir. Son voces destemperadas, arreo determinadas por unha fobia cara aos pobres, aos que se considera non só como persoas indixentes, senón tamén como xente portadora de inseguridade, de inestabilidade, de desorde para as rutinas cotiás e, polo tanto, merecedores de rexeite e arredamento. Téndese a crear distancia entre os outros e un mesmo, sen se decatarse de que así arredámonos do Señor Xesús, quen non só non os rexeita, senón que os chama onda si e os consola. Neste caso, que apropiadas se nos mostran as palabras do profeta sobre o estilo de vida do crente: «Romper as cadeas inxustas, deslevar as sogas do xugo, mandar libres os oprimidos e romper con todo xugo, repartir o teu pan co famento, acoller na túa casa aos pobres sen teito, cubrir a quen ves espido» (Is 58, 6-7). Este modo de obrar permite que o pecado sexa perdoado (cf. 1P 4, 8), que a xustiza faga o seu camiño e que, cando sexamos nós os que lle berremos ao Señor, daquela el nos responda e diga: «Aquí estou» (cf. Is 58, 9).

6.- Os pobres son os primeiros capacitados para recoñecer a presenza de Deus e dar testemuño da súa proximidade nas súas vidas. Deus permanece fiel á súa promesa, e mesmo na escuridade da noite non deixa que falte a calor do seu amor e da súa consolación. Sen embargo, para superar a opresiva condición de pobreza é necesario que eles perciban a presenza dos seus irmáns e irmás que se preocupan por eles e que, abrindo a porta do seu corazón e da súa vida, fan que se sintan familiares e amigos. Soamente deste xeito poderemos «recoñecer a forza salvífica das súas vidas» e «poñelos no centro do camiño da Igrexa» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 198).

Nesta *Xornada Mundial* estamos invitados a concretar as palabras do salmo: «Os pobres comerán atar fartarse» (Sal 22, 27). Sabemos que o banquete tiña lugar no templo de Xerusalén despois do rito do sacrificio. Esta foi unha experiencia que enriqueceu en moitas Dioceses a celebración da primeira *Xornada Mundial dos Pobres* do pasado ano. Moitos atoparon a calor dunha casa, a ledicia dun xantar festivo e a solidariedade de cantos quixeron

compartir a mesa dun xeito sinxelo e fraterno. Quixera que tamén este ano, e no futuro, esta 'Xornada' se celebrase baixo o signo da ledicia de redescubrir o valor de estarmos xuntos. Orar xuntos en comunidade e compartir a comida no domingo. Unha experiencia que nos devolve á primeira comunidade cristiá, que o evanxelista Lucas describe en toda a súa orixinalidade e sinxeleza: «Eran perseverantes en escoitar a ensinanza dos apóstolos, na comunión da vida, no rito de partiren o pan e nas oracións [...] Todos os cren-tes vivían unidos e tiñan todo en común; vendían os seus bens e propiedades e repartíanos entre eles, conforme ás necesidades de cada quen» (Feit 2, 42.44-45).

7.- Son innumerables as iniciativas que diariamente emprende a comunidade cristiá como signo de achegamento e de alivio a tantas formas de pobreza que están ante os nosos ollos. A miúdo a colaboración con outras iniciativas, que non están motivadas pola fe senón pola solidariedade humana, permítenos brindar unha axuda que sós non poderíamos realizar. Recoñecer que, no inmenso mundo da pobreza, a nosa intervención é tamén limitada, débil e insuficiente, lévanos a tender a man aos demais, de xeito que a colaboración mutua poida acadar o seu obxectivo con máis eficacia. Móvenos a fe e o imperativo da caridade, aínda que sabemos recoñecer outras formas de axuda e de solidariedade que, en parte, propóñense os mesmos obxectivos; pero non descoidemos o que nos é propio, a saber, levar a todos cara a Deus e cara á santidad. Una resposta axeitada e plenamente evanxélica que podemos dar é o diálogo entre as diversas experiencias e a humildade en prestar a nosa colaboración sen ningún tipo de protagonismo.

En relación cos pobres, non se trata de xogar a ver quen ten o primado na intervención, senón que con humildade poidamos recoñecer que o Espírito suscita xestos que son un signo da resposta e do achegamento de Deus. Cando atopamos o xeito de nos aproximar aos pobres, sabemos que o primado correspóndelle a el, que abriu os nosos ollos e o noso corazón á conversión. O que necesitan os pobres non é protagonismo, senón ese amor que sabe agochase e esquecer o ben realizado. Os verdadeiros protagonistas

son o Señor e os pobres. Quen se pon ao servizo é instrumento nas mans de Deus para que se recoñeza a súa presenza e a súa salvación. Lémbrenolo san Paulo escribindo aos cristiáns de Corinto, que competían entre eles polos carismas, en busca dos de máis prestixio: «O ollo non lle pode dicir á man: ‘Non preciso de ti’, nin a cabeza aos pés: ‘Non te necesito’» (1Cor 12, 21). O Apóstolo fai unha consideración importante ao observar que os membros que parecen máis débiles son os máis necesarios (cf. v. 22) e que «os que temos por menos decorosos cubrímolos con máis decoro; e os menos honestos tratámolos con máis recato; cousa que non precisan os honestos» (vv. 23-24). Paulo, ao tempo que ofrece unha ensinanza fundamental sobre os carismas, tamén educa á comunidade para ter unha actitude evanxélica con respecto aos membros máis débiles e necesitados. Os discípulos de Cristo, lonxe de albergar sentimentos de desprezo ou de pietismo cara a eles, están máis ben chamados a honralos, a darlles precedencia, convencidos de que son unha presenza real de Xesús entre nós. «Canto fixestes cun destes irmáns meus máis pequenos fixéstelo comigo» (Mt 25, 40).

8.- Aquí compréndese a grande distancia que hai entre o noso modo de vivir e o do mundo, que chufa, segue e imita a quen ten poder e riqueza, mentres marxina aos pobres, considerándoos un refugallo e unha vergonza. As palabras do Apóstolo son unha invitación a darlle plenitude evanxélica á solidariedade cos membros máis débiles e menos capaces do corpo de Cristo: «E así, cando padece un membro, todos padecen con el; cando a un membro o tratan ben, todos se alegran con el» (1Cor 12, 26). Seguindo nesta mesma liña, tamén nos exhorta na carta aos Romanos: «Alegrádevos cos que están alegres, chorade cos que choran. Tédevos na mesma estima uns a outros; non vos deades aires de grandeza, senón acomodádevos aos humildes» (12, 15-16). Esta é a vocación do discípulo de Cristo; o ideal ao que aspirar con constancia é asimilar cada vez máis en nós os «sentimentos de Cristo Xesús» (Flp 2, 5).

9.- Unha palabra de esperanza convértese no epílogo natural ao que conduce a fe. Arreo son precisamente os pobres os que poñen en crise a nosa indiferenza, froito dunha visión da vida excesiva-

mente inmanente e atada ao presente. O berro do pobre é tamén un berro de esperanza co que manifesta a certeza de que será liberado. A esperanza fundada no amor de Deus, que non abandona a quen confía nel (cf. Rm 8, 31-19). Así escribía santa Tareixa de Ávila no seu *Camino de perfección*: «A pobreza é un ben que encerra todos os bens do mundo. É un señorío grande. É señor sobre todos os bens do mundo aquel a quen non lle importan nada» (2, 5). Na medida en que saibamos discernir o verdadeiro ben, volverémonos ricos ante Deus e sabios ante nós mesmos e ante os demais. Así é: na medida en que se acada darlle á riqueza o seu sentido xusto e verdadeiro, medramos en humanidade e facémonos capaces de compartir.

10.- Invito aos irmáns bispos, aos sacerdotes e en particular aos diáconos, aos que se lles impuxo as mans para o servizo dos pobres (cf. Feit 6, 1-17), xunto coas persoas consagradas e con tantos laicos e laicas que nas parroquias, nas asociacións e nos movementos fan tanxible a resposta da Igrexa ao berro dos pobres, a que vivan esta *Xornada Mundial* como un momento privilexiado de nova evanxelización. Os pobres evanxelízannos, axúdannos a descubrir cada día a fermosura do Evanxeo. Non despreceemos esta oportunidade de graza. Sintámonos todos, neste día, debedores con eles, para que, tendendo reciprocamente as mans uns aos outros, se realice o encontro salvífico que sostén a fe, volve activa a caridade e permite que a esperanza prosiga segura no seu camiño cara ao Señor que chega.

Vaticano, 13 de xuño do 2018

Memoria litúrxica de santo Antonio de Padua

Papa Francisco

(Verteu ao galego da versión oficial
en castelán Manuel Regal Ledo)